

UZASADNIENIE

W pozwie złożonym w dniu 4 listopada 2019 roku powódka M. K., reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, wносиła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego W. C.: kwoty 121.578 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 października 2019 roku do dnia zapłaty, tytułem zachowku po A. C., oraz kwoty 226,40 złotych tytułem zwrotu długów spadkowych w postaci kosztów pogrzebu a także wniosła o zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że spadkobierczyni była jej matką. Spadek po niej na podstawie testamentu odziedziczył pozwany W. C. w całości. Ponieważ A. C. była wdową i miała 3 dzieci, powódka odziedziczyłaby po niej spadek w 1/3 części. Niniejszym pozwem powódka dochodzi połowę należnego jej spadku po matce tj. 1/6 części. W skład spadku po A. C. wchodzi:

- udział 5/8 w nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym tzw. bliźniakiem o powierzchni użytkowej 122 m² oraz budynkiem garażowym o powierzchni 16 m², położonej w Ł. ul. (...), obręb (...), na działce nr (...) o powierzchni 0,0633 ha, dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XVI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), o wartości 312.500 zł (wartość całej nieruchomości 500.000 zł) określonej według stanu nieruchomości z daty otwarcia spadku i cen aktualnych;

- udział 5/8 w niezabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w Ł. ul. (...) na działce nr (...) w obrębie (...), o powierzchni 0,5270 ha, dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XVI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), o wartości 263.450 zł (wartość całej nieruchomości 421.520 zł) określonej według stanu nieruchomości z daty otwarcia spadku i cen aktualnych;

- udział 1/8 w nieruchomości zabudowanej jednorodzinny, parterowym budynkiem mieszkalnym o powierzchni użytkowej 117 m², budynkiem stajni i stodoły o powierzchni użytkowej 60 m² oraz budynkiem gospodarczo - garażowym o powierzchni 34 m², położonej w C. ul. (...), obręb P., na działce nr (...), o powierzchni 0,3893 ha, dla której Sąd Rejonowy w Chrzanowie, V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), o wartości 50.000 zł (wartość całej nieruchomości 400.000 zł) określonej według stanu nieruchomości z daty otwarcia spadku i cen aktualnych;

- środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. - (...) nr rachunku (...) w kwocie 103.204,67 zł (stan na datę otwarcia spadku);

- udział 5/8 w prawie własności samochodu osobowego marki C., rocznik 1995, nr rej. (...) o wartości 313 zł (wartość samochodu 500 zł) Zachówek powinien być liczony od kwoty 300 000 zł.

Ponieważ, mimo wezwania odebranego 8 października 2019 roku do wyznaczonego terminu, tj. 22 października 2019 roku, zachówek ani zwrot kosztów pogrzebu, nie został uregulowany przez spadkobiercę testamentowego - pozwanego W. C., powódka wystąpiła z żądaniem zasądzenia kwoty 121,578 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 października 2019 roku. Powódka otrzymała z Wojskowego Biura Emerytalnego częściowy zwrot poniesionych kosztów pogrzebu w kwocie 973,60 zł.

/pozew – k. 4- 8/

Pozwany W. C. uznał powództwo co do zasady, kwestionując je co do wysokości. Pozwany podniósł, że wchodzące w skład spadku nieruchomości nie mają wartości podawanej przez powódkę; prowadzi negocjacje z pozostałymi osobami, którym należy jest zachówek, natomiast ze środków zgromadzonych na koncie regulowane są zobowiązania spadku.

/odpowiedź na pozew – k. 34 - 35/

Sąd ustalił następujące fakty:

Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi postanowieniem z dnia 23 września 2015 roku wydanym w sprawie II Ns 422/19 r. stwierdził, że spadek po A. C. z domu B., córce Z. i K., zmarłej dnia 25 listopada 2018 r. w Ł. ostatnio na stałe zamieszkałej w Ł., na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego przez Notariuszem R. K., Rep. (...) w dniu 9 września 2010r. i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w dniach 3 czerwca 2019 roku i 8 lipca 2019 roku, nabył wnuk W. C. , syn P. i M. w całości z dobrodziejstwem inwentarza. Postanowienie jest prawomocne.

/akt notarialny i postanowienie – k. 23 i 24/

Spadkobierczyni A. C. w chwili śmierci była wdową i miała troje dzieci: M. C., P. C. i M. K.. Gdyby spadkodawca nie pozostawił testamentu spadek odziedziczyłyby jej dzieci w częściach równych po 1/3 części każde.

/odpisy aktów stanu cywilnego – k. 45 - 48, zeznania powódki – k. 275v. e-protokół 00:11:10 – 00:14:27; bezsporne/

W skład spadku wchodzi nieruchomość położona w Ł. przy ul. (...), nieruchomość gruntowa położona w Ł. przy ul. (...) oraz nieruchomość położona w C. przy ul. (...), samochód C. oraz rachunek bankowy.

/bezsporne, zeznania pozwanego – k. 275v. – 276 e-protokół (...):15:42/

W nieruchomości położonej w Ł. ul. (...), obręb (...), na działce nr (...) o powierzchni 0,0633 ha, dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XVI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), udziały przed śmiercią spadkodawcy posiadali: A. C. – 5/8, M. C. – 1/8, P. C. – 1/8 i M. K. – 1/8.

W nieruchomości gruntowej położonej w Ł. ul. (...) na działce nr (...) w obrębie (...), o powierzchni 0,5270 ha, dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XVI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), udziały przed śmiercią spadkodawcy posiadali: A. C. – 5/8, M. C. – 1/8, P. C. – 1/8 i M. K. – 1/8.

W nieruchomości położonej w C. ul. (...), obręb P., na działce nr (...), o powierzchni 0,3893 ha, dla której Sąd Rejonowy w Chrzanowie, V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), udziały przed śmiercią spadkodawcy posiadali: Z. C. B. – 1/2, A. C. – 1/8, M. C. – 1/8, P. C. – 1/8 i M. K. – 1/8.

/odpisy KW – k. 17 - 22/

Wartość nieruchomości wynosi:

– 401.000 zł - położonej w Ł. przy ul. (...);

- 273.000 zł - położonej w Ł. przy ul. (...);

– 283.000 zł - nieruchomości położonej w C. przy ul. (...).

/opinie biegłych ds. wyceny nieruchomości – k. 77- 108, 119 - 178/

Samochód C. ma wartość 500 zł.

/bezsporne/

Koszty pogrzebu spadkodawczyni poniosła częściowo powódka. Zapłaciła zakładowi kamieniarskiemu kwotę 700 zł i duchownemu – 500 zł, tj. łącznie kwotę 1.200 zł. Brat P. C., ojciec pozwanego, nie zwrócił powódce kosztów pogrzebu.

/potwierdzenia zapłaty – k. 25 -26; zeznania powódki – k. 275v. e-protokół (...):11:10 – 00:14:27/

Powódka otrzymała z Wojskowego Biura Emerytalnego częściowy zwrot poniesionych kosztów pogrzebu w kwocie 973,60 zł.

/bezsporne/

Powódka wezwała W. C. do zapłaty zachowku i zwrotu kosztów pogrzebu w dniu 2 października 2019 roku wyznaczając mu 14 dniowy termin na spłatę. Pozwany odebrał korespondencję w dniu 8 października 2019 roku.

/wezwanie do zapłaty wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru – k. 12 - 16/

W. C. w roku 2020 osiągnął dochód w kwocie 50.398,83 zł, tj. ok. 4.200 zł miesięcznie. Obecnie pozwany uzyskuje dochód w kwocie 4.500 zł netto miesięcznie.

/PIT-11 – k. 271 – 274; zeznania pozwanego – k. 275v. – 276 e-protokół (...):15:42/

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz zeznań stron a w zakresie wartości spornych nieruchomości na dopuszczonych w sprawie dwóch opiniach, dwóch biegłych ds. wyceny nieruchomości, opinie te były jasne i spójne a zgłoszone wątpliwości co do treści opinii zostały wyjaśnione w piśmie wyjaśniającym, strony nie żądały natomiast dopuszczenia dowodu z opinii uzupełniającej, dlatego Sąd przyjął pierwotne wyliczenia biegłych.

Należy zważyć, iż zgodnie z zasadami obowiązującymi w procedurze cywilnej ciężar gromadzenia materiału procesowego spoczywa na stronach (art. 232 k.p.c., art. 3 k.p.c., art. 6 k.c.). Art. 6 k.c. określa reguły dowodzenia, to jest przedmiot dowodu oraz osobę, na której spoczywa ciężar udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Przy czym Sąd nie ma obowiązku dążenia do wszechstronnego zbadania wszystkich okoliczności sprawy. Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie, która z tych faktów wywodzi skutki prawne (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1996 r., sygn. akt I CKU 45/96, OSNC 1997, nr 6-7 poz. 76). W myśl zatem ogólnych zasad na powódce spoczywał ciężar udowodnienia okoliczności uzasadniających ich twierdzenie, że w skład majątku spadkowego wchodzi środki pieniężne w określonej wysokości.

Powódka domagała się podjęcia przez Sąd czynności zmierzających do ustalenia wysokości środków na rachunku bankowym spadkodawczyni. W myśl art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. d ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.) bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową wyłącznie na żądanie sądu w związku z prowadzonym postępowaniem spadkowym lub o podział majątku między małżonkami albo prowadzoną przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy sprawą o alimenty lub o rentę o charakterze alimentacyjnym. W uchwale z dnia 7 grudnia 2006r., III CZP 88/06(publ.Legalis) Sąd Najwyższy Izba Cywilna stwierdził, że także w sprawie o zachówek bank ma obowiązek udzielenia na żądanie sądu informacji stanowiących tajemnicę bankową. W cytowanym orzeczeniu Sąd Najwyższy zwrócił uwagę iż, „ art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. d prawa bankowego uprawnia jedynie sąd do uzyskania od banku informacji konfidencjonalnych i taka informacja powinna trafić tylko do tegoż sądu, ale już nie np. do uczestników postępowania nieprocesowego lub stron procesu.” Powyższe czyniło bezcelowym ewentualne wystąpienie Sądu do banku i uzyskanie przedmiotowych danych, skoro nie mogły zostać ujawnione w postępowaniu. Dlatego, Sąd odmówił pozyskania powyższych danych, skoro nie mogły stać się częścią materiału dowodowego.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Zgodnie z art. 991 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie

trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek).

Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu (windykacyjnego lub zwykłego), przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (art. 991 § 2 k.c.). Nie ma więc znaczenia, w jakiej postaci roszczenia uprawnionego z tytułu zachowku zostały zaspokojone. W każdym też przypadku, gdy uprawniony do zachowku, dziedziczący z ustawy wespół z innymi osobami, nie otrzymał należnego mu zachowku, ma przeciwko współspadkobiercom roszczenia o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 444/02, Lex nr 112873).

Zapisu "byliby powołani do spadku z ustawy" odnosi się wyłącznie do określenia osób uprawnionych do zachowku z kręgu osób wymienionych w art. 991 § 1 k.c. Uprawnienie do zachowku przysługuje "tylko wtedy", gdy dane osoby dziedziczyłyby w konkretnej sytuacji (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 2 marca 2012 r., I ACa 110/12, Lex nr 1129357).

W niniejszej sprawie gdyby spadkodawczyni nie pozostawiła testamentu spadek odziedziczyłyby jej dzieci: M. C., P. C. i M. K. w częściach równych po 1/3 części każde. Powódka jest uprawniona do zachowku, gdyż dotychczas nie otrzymała należnego jej udziału w spadku.

Pierwszą czynnością niezbędną do obliczenia zachowku należnego uprawnionemu jest ustalenie wartości spadku. Kodeks cywilny nie przejął uregulowania zawartego w art. 160 § 1 d.p.s., który wyraźnie wskazywał, że należy określić czystą wartość spadku, tzn. obliczyć wartość aktywów spadkowych i odjąć od tego pasywa. Artykuł 993 k.c. nie wskazuje na konieczność dokonania takiego zabiegu, ale nie może budzić wątpliwości, że zachówek należy obliczać, biorąc pod uwagę czystą wartość spadku (tak J. Pietrzykowski (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, red. J.I. Bielski, J. Ignatowicz, J. Pietrzykowski, Z. Resich, Warszawa 1972, s. 1912). Ustawa wyraźnie określa jedynie, że przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń.

Wartość spadku ustala się według cen z daty orzekania o roszczeniach z tytułu zachowku (tak uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSNCP 1985, nr 10, poz. 147).

Wysokość zachowku określa art. 991 § 1 k.c.; wynosi on połowę wartości udziału, jaki przypadąłby uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym, natomiast jeżeli uprawniony do zachowku jest osobą małoletnią albo trwale niezdolną do pracy, wysokość ta wynosi dwie trzecie wartości tego udziału. O małoletniości lub trwałej niezdolności do pracy decyduje stan rzeczy istniejący w chwili otwarcia spadku (M. Pazdan (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, s. 908; też wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 lutego 2014 r., I ACa 698/13, Lex nr 1438985). Udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku ustala się dla każdego uprawnionego na podstawie przepisów ogólnych (art. 931 i n. k.c.) z uwzględnieniem zasady ustalonej w art. 992 k.c. i udział ten mnoży się następnie przez jedną drugą lub dwie trzecie. Tak ustalony udział stanowi podstawę do określenia wysokości zachowku. Udział ten mnoży się przez czystą wartość spadku i otrzymana wartość stanowi zachówek należny uprawnionemu.

Od wartości spadku (stanu czynnego spadku) odlicza się długi spadkowe, łącznie z zobowiązaniami podatkowymi obciążającymi spadkodawcę, które przechodzą na jego następców prawnych zgodnie z zasadami prawa spadkowego (A. Szpunar, Uwagi o prawie do zachowku, op. cit., s. 13). Uznaje się też, że podatek zapłacony od spadku zwiększa długi spadkowe, a tym samym zmniejsza wysokość zachowku (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 września 2005 r., I ACa 256/05, Rejent 2005, nr 10, s. 180). Kwota otrzymana po odjęciu od wartości aktywów (powiększonych ewentualnie o wartość zapisów windykacyjnych i darowizn) długów spadkowych stanowi czystą wartość spadku (substrat zachowku). Wartość tę mnoży się następnie przez ustalony na podstawie art. 991 § 1 k.c. udział spadkowy i otrzymana wartość stanowi wartość zachowku.

Odnosząc się do niniejszej sprawy, to wartość nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...), wynosi 401.000 zł; nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...) wynosi 273.000 zł, nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) wynosi 283.000 zł, natomiast samochodu C. - 500 zł.

Ponieważ w nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...), spadkobierczyni posiadała udział w wysokości 5/8 (250.625 zł), w nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...) – udział w wysokości 5/8 (170.625 zł) a w nieruchomości położonej w C. przy ul. (...) – udział 1/8 (35.375 zł) to wartość majątku spadkowego, przy uwzględnieniu wartości samochodu osobowego, wyniosła 456.938 zł.

Przy tak ustalonej wartości spadku jego 1/3 część wynosi $(456.938 \text{ zł} : 3) = 152.312,67 \text{ zł}$. Powódka zachowała prawo do zachowku w wysokości 1/2 tak wyliczonych udziałów w spadku, tj. w kwocie 76.156,33 zł.

Ponadto powódka poniosła częściowo koszty pogrzebu, płacąc łącznie 1.200 zł. Jednakże powódka otrzymała z Wojskowego Biura Emerytalnego częściowy zwrot poniesionych kosztów pogrzebu w kwocie 973,60 zł a tym samym faktyczne koszty pogrzebu wyniosły 226,40 zł.

Prawa i obowiązki majątkowe zmarłej A. C. przeszły z chwilą jej śmierci na pozwanego, powołanego do całości spadku. Na mocy 922 § 3 kc, do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek oraz obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach.

Ponieważ dotychczas powódka nie otrzymała od pozwanego żadnych środków pieniężnych z tytułu zachowku czy zwrotu kosztów pogrzebu, pomimo wezwania pozwanego do zapłaty, Sąd zasądził powyższe kwoty na jej rzecz.

Do prawidłowego określenia, od jakiej daty należą się uprawnionemu do zachowku odsetki ustawowe od kwoty zachowku, istotne znaczenie ma data, według której szacuje się wartość majątku spadkowego stanowiącą podstawę do ustalenia wysokości zachowku. Ponieważ w niniejszej sprawie Sąd ustalił wartość spadku według cen z daty orzekania o roszczeniach z tytułu zachowku a precyzyjniej, wg. ostatniego dnia terminu, po którym roszczenie stało się wymagalne (wezwanie obowiązanego do uiszczenia zachowku do dnia 22 października 2017 roku), to zasądzając należności tytułem zachowku, zasądził odsetki od żądanej w pozwie daty, tj. od dnia 23 października 2017 roku.

O kosztach Sąd orzekł w oparciu o art. 100 k.p.c. stosunkowo je rozdzielając.

Powódka wygrała sprawę w 62%. Poniosła koszty procesu w łącznej kwocie 14.508 zł. Złożyły się na nie: koszty zastępstwa procesowego ustalone w oparciu o § 2 pkt. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804) wraz z opłatą od pełnomocnictwa, opłata od pozwu w kwocie 6.091 zł oraz wydatki na biegłych (3.000 zł). W takim stanie rzeczy należało orzec na rzecz powódki zwrot kosztów postępowania proporcjonalne do zakresu jej wygranej w sprawie, tj. w kwocie 6.936 zł.

O nieuiszczonych kosztach, Sąd orzekł na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.05.167.1398 ze zm.) z zastosowaniem w/w art. 100 k.p.c.

Wobec powyższego, Sąd nakazał pobrać od powódki na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 442,06 zł natomiast od pozwanego - kwotę 721,25 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych od uwzględnionej części powództwa.